

EESTI KÕRG- JA KUTSEHARIDUSE KVALITEEDIAGENTUUR

Kutseõppe kvaliteedi hindamine 2019: tulemused ja õppetunnid

Koostanud: Marge Kroonmäe, Reet Taimsoo, Liia Lauri, Heli Mattisen

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

„Kutsehariduse kvaliteedi hindamine ja kindlustamine”

2020

Sisukord

Saateks.....	3
Kutseõppe kvaliteedi välishindamise süsteem alates 2019. aastast	4
Esma- ja kordushindamine	4
Kutseõppe kvaliteedihindamine	5
Hindamistulemused 2019	6
2019 arvudes.....	6
Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal.....	9
Õppekavad ja õppekavaarendus	10
Õppimine ja õpetamine.....	12
Õpetajad	15
Kokkuvõte	16
Hindamiskomisjonide sõnumid kutsehariduse osapooltele	17
Osapoolte tagasiside kvaliteedihindamise protsessile	19
Koolide tagasiside hindamiskülastustele	19
Hindamiskomisjonide tagasiside kvaliteedihindamise protsessile	21
Kokkuvõte koolide tagasisidest kvaliteedihindamise protsessile	22
2020+	23

Saateks

Olete lugemas Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) ülevaadet kutseõppe kvaliteedi hindamisest aastal 2019.

Alates 2019. aastast hinnatakse Eestis kutseõppe kvaliteeti uue süsteemi alusel. Kutseõppeasutuse seaduse muudatustega sätestati õppe läbiviimise õiguse (edaspidi õppeõiguse) ja kvaliteedi hindamise uued põhimõtted, mille aluseks olid EKKA ettepanekud.

Olulisemad kutseõppe kvaliteedi hindamist puudutavad muudatused võrreldes varasema kutseõppe akrediteerimisega on järgmised:

- kuueaastase akrediteeringuga õppekavarühmades loeti õppeõigus tähtsajatuks ning neil tuleb läbida kvaliteedihindamine vähemalt kord kuue aasta jooksul;
- kvaliteedihindamine on kujundav hindamine, mille fookus on veelgi enam õppeprotsessil;
- kvaliteedihindamise korraldus on paindlikum, võimaldades hinnata koos ühe õppesuuna või ka eri õppesuundadesse kuuluvaid õppekavarühmi;
- uue õppekavarühma avamisel teeb ekspertiisi (edaspidi esmahindamise) EKKA.

Järgnevates peatükkides anname ülevaate kutseõppe kvaliteedi hindamise põhimõtetest ja nõuetest, võtame kokku õppekavarühmade kvaliteedihindamise 2019. aasta statistika, hindamistulemused ning hinnatud õppekavarühmade peamised tugevused ja kitsaskohad. Toome esile hindajate ettepanekud erialaliitudele, kutsehariduse arendajatele ja korraldajatele.

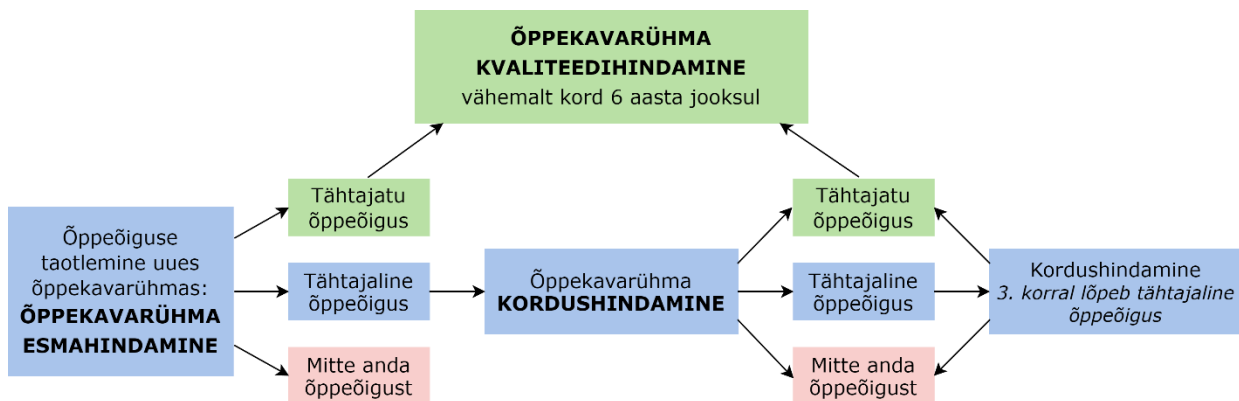
Teeme ülevaate osalenud koolide ja ekspertide tagasisidest hindamisprotsessile ning sellest johtunud tegevustest kvaliteedihindamise parendamiseks.

Loodame, et siit leiavad vajalikku informatsiooni koolid, tööandjad ja teised kutsehariduse osapooled – **hariduse kvaliteet sünnib ainult koostöös!**

Kutseõppe kvaliteedi välishindamise süsteem alates 2019. aastast

Kutseõpet korraldatakse Eestis 44 õppekavarühmas. 2019. aasta 1. jaanuarist jõustusid kutseõppeasutuse seaduse muudatused, mille kohaselt peavad kõik kutseõpet pakkuvad õppeasutused (edaspidi koolid) tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades läbima vähemalt kord kuue aasta jooksul kvaliteedihindamise. Kui õppekavarühmal on tähtajaline õppeõigus, tuleb tähtajatu õiguse saamiseks läbida kordushindamine. Õppe avamiseks uues õppekavarühmas tuleb koolil läbida esmahindamine.

Haridus- ja teadusministeerium on delegeerinud kutseõppe esma- ja kordushindamise ning kvaliteedihindamise EKKA-le. Seega täidab EKKA kutsehariduse kvaliteedi tagamisel kahetist rolli. Esma- ja kordushindamistel on selgelt vastavushindamise iseloom – eesmärk on hinnata, mil määral on täidetud õigusaktidest tulenevad nõuded. Õppekavarühmade kvaliteedi hindamine on kujundav hindamine, eesmärk on anda koolidele soovitusi kvaliteedi edendamiseks.

Joonis 1. Kutseõppe kvaliteedi välishindamise süsteem

Esma- ja kordushindamine

Õppeõiguse saamiseks uues õppekavarühmas viib EKKA läbi avatava õppe esmahindamise. Sarnaselt kõrgharidusega saab kool esmahindamise tulemusel reeglina tähtajalise õppeõiguse kolmeks aastaks. Tähtaja möödumisel tuleb läbida kordushindamine, mille tulemus võib olla tähtajatu õppeõigus. Tähtajalist õppeõigust on võimalik saada ainult kahel korral. Kui kool ei täida ka kolmandal korral kõiki seadusest tulenevaid nõudeid, kaotab ta õppekavarühmas õppeõiguse. Esma- ja

kordushindamise nõuded ja korraldus on määratletud regulatsioonis "Kutseõppe õppekavarühma esmahindamise ja kordushindamise juhend".

Kutseõppe kvaliteedihindamine

Tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmadel tuleb läbida EKKa kvaliteedihindamine, mille nõuded ja korraldus on reguleeritud dokumendis "Kutseõppe kvaliteedi hindamise juhend".

Vastutus õppe kvaliteedi eest lasub koolil. Regulaarne eneseanalüüs näitab kooli võimekust õppe kvaliteedi taset analüüsida ja õppekavarühmade arengut kujundada. Välise kvaliteedihindamise eesmärk on toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut, andes koolile sõltumatut tagasisidet õppeprotsessi kvaliteedi kohta ning soovitusi selle arendamiseks. Samuti on kvaliteedihindamise eesmärk suurendada kutsehariduse usaldusväarsust, informeerida õppijaid, töömaailma, riiki ning ühiskonda laiemalt kutseõppe vastavusest osapoolte vajadustele ja ootustele.

Kvaliteedihindamise keskmes on **õppeprotsess**, mida hinnatakse kolme hindamisvaldkonna lõikes:

1. **Õppekavad ja õppekavaarendus,**
2. **Õppimine ja õpetamine,**
3. **Õpetajad.**

Võrreldes varasema akrediteerimisega on kvaliteedihindamise koormus koolidele väiksem ja korraldus paindlikum. Koolidel on võimalik pikaajaliselt kavandada õppekavarühmade hindamised ning analüüsida koos ühte õppesuunda kuuluvaid õppekavarühmi. Vastavalt kooli spetsiifikale võib eneseanalüüs hõlmata ka eri õppesuunda kuuluvaid, kuid sisult lähedasi õppekavarühmi. EKKa moodustab hindamiskomisjonid, kuhu kuuluvad kutseõppe eksperdid ja hinnatavatele õppekavarühmadele vastavate valdkondade tööandjate esindajad. Kui seni tuli suurematel kutsehariduskeskustel ühes hindamisperioodis võtta vastu mitu hindamiskomisjoni, siis uues süsteemis on võimalik ühitada mitme õppekavarühma hindamine ning viia läbi üks hindamiskülastus.

Kvaliteedihindamisel võtab lõppotsused vastu EKKa **kutsehariduse hindamisnõukogu**. Hindamisnõukogu kaalub hindamiskomisjoni välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning määrab õppekavarühma järgmise kvaliteedihindamise aja: kas **kuue aasta pärast**, kui õppekavarühmas toimuv õppetöö vastab kvaliteedi hindamise kriteeriumitele ja õigusaktidele, või **kolme aasta pärast**, kui hindamisnõukogu leiab, et õppekavarühmas on õppetöö mittevastavusi õigusaktidele ja/või kvaliteedi hindamise kriteeriumitele. Kui hindamisnõukogu kaalub kahe hindamisotsuse vahel ja leiab, et kui kool täidaks

teatud tingimusi, oleks võimalik võtta vastu positiivsem otsus, võib ta sellise otsuse vastu võtta kõrvaltingimusega. Sel juhul esitab kool nõukogu määratud kuupäevaks aruande kõrvaltingimuses kirjeldatud puuduse kõrvaldamise kohta.

Kvaliteedihindamise **järejtegevusena** esitavad koolid üks aasta pärast õppekavarühma hindamist kirjaliku ülevaate hindamisaruandes esitatud ettepanekute alusel kavandatud ja elluviidud tegevuste ning nende tulemuste kohta.

Kuni aastani 2018 toimunud kutseõppe akrediteerimise tulemusena on enamikul (95%) Eesti kutseõppe õppekavarühmadel tähtajatu õppeõigus ning koostöös EKKA-ga on koolid kavandanud nende õppekavarühmade kvaliteedihindamised aastate kaupa kuni 2023. aastani.

Hindamistulemused 2019

2019 arvudes

Taotluse õppekavarühma kvaliteedi hindamiseks 2019. aastal esitas 16 kutseõpet pakkuvat kooli. Peamiselt esitati hindamisele isikuteeninduse õppesuunda kuuluvad õppekavarühmad (majutamine ja toitlustamine; koduteenindus; reisimine, turism ja vaba aja veetmine; juuksuritöö ja iluteenindus) ning ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühm. Ka akrediteerimisel olid need õppekavarühmad esimeste hulgas. **Kokku hindas EKKA 2019. aastal koolides 54 õppekavarühma kvaliteeti.**

Isikuteeninduse õppesuunas toimub õpe koolides kokku 38 õppekavarühmas, 2019. aastal läbis kvaliteedihindamise neist 79%: majutamine ja toitlustamine – 11 kooli õppekavarühma; reisimine, turism ja vaba aja veetmine – 7 kooli õppekavarühma; juuksuritöö ja iluteenindus – 6 kooli õppekavarühma; koduteenindus – 6 kooli õppekavarühma.

Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas õpetab 16 kooli. 2019. aastal hinnati neist seitset, kus enamjaolt oli täisakrediteeringu saamisest möödunud kuus aastat.

Koos isikuteeninduse õppesuuna õppekavarühmadega otsustasid koolid hindamisele esitada kas sisult lähedasi või ühte kooli struktuuriüksusesse kuuluvaid õppekavarühmi. Näiteks hinnati Pärnumaa Kutsehariduskeskuses koos isikuteeninduse õppekavarühmaga ka toiduainete töötlemise õppekavarühma ning ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmaga koos metsanduse ja aianduse õppekavarühmi. Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool esitas samaaegselt hindamisele ehituse ja tsiviilrajatiste, materjalide töötlemise ning käsitöö õppekavarühmad. Nii hinnati koolis sageli koos kolme kuni nelja õppekavarühma ühe hindamiskülastusega, mis hoiab kokku nii kooli kui ka EKKA ressursse.

Tallinna ja Tartu tervishoiukõrgkoolides viis EKKA läbi kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamise samaaegselt kõrghariduse institutsionaalse akrediteerimisega. Institutsionaalse akrediteerimise käigus hindab kooli rahvusvaheline komisjon, mille koosseisus olid ka Eesti kutseõppe eksperdid ja valdkonna tööandjad.

Metsanduse õppekavarühmas õpetab Eestis vaid kaks kutseõppeasutust – Luua Metsanduskool ja Pärnumaa Kutsehariduskeskus. Seega hinnati aastal 2019 kogu metsanduse õppekavarühma.

Võrreldes varasema õppekavarühmapõhise akrediteerimisega muutus kvaliteedihindamisel ka hindamiskomisjonide moodustamise põhimõte – EKKA moodustab koolipõhise komisjoni, kuhu kuuluvad kutseõppe eksperdid ja tööandjate esindajad kõikide hinnatavate õppekavarühmade valdkonnast. Isikuteeninduse õppesuunas esitasid koolid enamasti hindamisele kõik õppekavarühmad, kus kool õpet pakub. Nii oli võimalik moodustada nende õppekavarühmade (nt Ida-Virumaa ja Tartu Kutsehariduskeskuses koduteeninduse, juuksuritöö ja iluteeninduse, majutamise ja toitlustamise ning reisimise, turismi ja vaba aja veetmise õppekavarühmad) hindamiseks üks laiapõhjaline komisjon. **2019. aastal hindas 23 hindamiskomisjoni koolides kokku 54 õppekavarühma.** Hindamiskomisjonides töötas kokku üle saja hindamiseksperdi, kellest pooled olid tööandjate esindajad.

Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis hinnati 2019. aastal kõiki nelja kutseõppe õppekavarühma, Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis kõiki nelja tähtajatu õppeõigusega õppekavarühma. Pärnumaa Kutsehariduskeskuses hinnati kuut õppekavarühma, Tartu Kutsehariduskeskuses ning Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskoolis viit õppekavarühma.

EKKA kutsehariduse hindamisnõukogu võttis hindamisotsused vastu neljal istungil (kevadepäevade läbiviidud hindamised 16.09 ja 18.12.2019 ning sügiseste hindamiste otsused 06.02 ja 10.03.2020).

Vastavalt hindamisnõukogu otsustele toimub **54st hinnatud õppekavarühmast 52 puhul (96%) järgmine kvaliteedi hindamine kuue aasta pärast**, neist kahel juhul kõrvaltingimusega (üks juuksuritöö ja iluteeninduse ning üks ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas). Ühe õppekavarühma puhul otsustas nõukogu hindamisotsust mitte vastu võtta, kuna õppekavarühmas ei toimunud 2019. aastal õppetööd. Nõukogu otsustas, et ühe kooli ehituse ja tsiviilrajatiste ning materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit) õppekavarühmas tuleb järgmine kvaliteedi hindamine läbi viia kolme aasta pärast.

2019. aastal viis EKKA läbi ka Hiiumaa Ametikooli materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit) õppekavarühma kordushindamise. **Hindamisnõukogu otsustas**, et Hiiumaa Ametikooli materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit)

Õppekavarühmas läbiviidav õpe vastab nõutavale tasemele ja tegi haridus- ja teadusministrile ettepaneku anda selles õppekavarühmas tähtajatu õppeõigus.

Kutsehariduse hindamisnõukogu otsused ja hindamisaruanded on kättesaadavad EKKA kodulehel <http://ekka.archimedes.ee/kutseoppe-kvaliteedi-hindamine/hindamisotsused-ja-aruanded/>.

Tabel 1. Kvaliteedihindamise tulemused 2019: hinnatud õppekavarühmade järgmise hindamise tähtaeg (6 aasta pärast, 6 aasta* pärast kõrvaltingimuse täitmisega, 3 aasta pärast)

1	Haapsalu KHK	MT	KT	RTV	E		
2	Ida-Virumaa KHK	MT	TK	RTV	JI		
3	Juuksurite Erakool „Maridel“	JI*					
4	Järvamaa KHK	MT	KT	E*			
5	Kehtna KHK	MT	E	AL			
6	Kuressaare AK	MT	RTV	JI	E		
7	Luu Metsanduskool	RTV	Me				
8	Olustvere TMK	MT	RTV	TT			
9	Pärnumaa KHK	MT	JI	TT	E	Me	A
10	Tallinna Teeninduskool	MT					
11	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	SN	LTN	TTr	MRt		
12	Tallinna Tööstushariduskeskus	JI					
13	Tartu KHK	MT	KT	RTV	JI	E	
14	Tartu Tervishoiu Kõrgkool	SN	LTN	TTr	MRt		
15	Vana-Vigala TTK	MT	KT	E	MaT	KäT	
16	Võrumaa KHK	MT	KT	RTV			

Õppekavarühmade lühendid:

MT – majutamine ja toitlustamine	TT – toiduainete töötlemine
KT – koduteenindus	SN – sotsiaaltöö ja nõustamine
RTV – reisimine, turism ja vaba aja veetmine	LTN – lastehoid ja teenused noortele
JI – juuksuritöö ja iluteenindus	TTr – teraapia ja taastusravi
E – ehitus ja tsiviilrajatised	MRt – meditsiinidiagnostika- ja ravitehnoloogia
AL – arhitektuur ja linnaplaneerimine	MaT – materjalide töötlemine (klaas, paber, plast, puit)
Me – metsandus	Kät – käsitöö
A – aiandus	

Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal

Järgnevalt võtame hindamisotsuste ja -aruannete põhjal kokku 2019. aastal hinnatud õppekavarühmade peamised tugevused ja parendusvaldkonnad. Parendusvaldkondadele on lisatud ka komisjonide soovitusel, kuidas probleemi või kitsaskohta lahendada.

Käsitleme õppeprotsessi hindamisvaldkondade lõikes ja selguse huvides oleme iga hindamisvaldkonna all ära toonud ka hindamiskriteeriumid.

Ühe hindamise käigus välja toodud **tugevused ja parendusvaldkonnad on olnud suures osas ühised kõikidele koos hinnatud kooli õppekavarühmadele**. Eriti kehtib see tugevuste kohta, nt Kuressaare Ametikooli kolme õppekavarühma (juuksuritöö ja iluteeninduse, majutamise ja toitlustamise ning reisimise, turismi ja vaba aja veetmise) ning Võrumaa Kutsehariduskeskuse kolme õppekavarühma (majutamise ja toitlustamise, koduteeninduse ning reisimise, turismi ja vaba aja veetmise) hindamisel välja toodud tugevused olid mõlema kooli puhul kõikidel õppekavarühmadel ühised. Ka parendusvaldkonnad olid Kuressaare AK isikuteeninduse valdkonna puhul kõikidel õppekavarühmadel samad, kuid kitsaskohtade ületamiseks antud soovitusel õppekavarühma-spetsiifilised. Võrumaa KHK õppekavarühmade parendusvaldkondadest olid kolm kõikidele õppekavarühmadele ühised ja kolm õppekavarühmade-spetsiifilised. Ainult Tartu Kutsehariduskeskuse koduteeninduse õppekavarühmas, kus on rakendatud õpe

kinnipidamisasutuses, olid nii tugevused kui ka parendusvaldkonnad täiesti erinevad selle õppekavarühmaga koos hinnatud teistest õppekavarühmadest. Seega saab hindamisotsuste põhjal järeldada, et kui enamasti on ühes õppesuunas või kooli struktuuriüksuses õppeprotsessi tugevused ja kitsaskohad ühised, siis lahendusteel probleemidele võivad sõltuda erialade, õppijate ja õppevormide spetsiifikast.

Õppekavad ja õppekavaarendus

Kriteeriumid

1. Õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne ja juhitud; õppekavasid koostatakse ja arendatakse õppijate ja tööturu koolitusvajadust arvestades.
2. Õppekavade moodulite rakenduskavades on õpe kavandatud õppijate eripäraga arvestades, õppesisu ja -meetodid ning hindamiskriteeriumid ja -meetodid toetavad õppijat õpiväljundite saavutamisel ja võtmepädevuste arendamisel.

Õppekavaarendus on tugevusena välja toodud peaaegu kõigis hindamisaruannetes, seevastu õppe kavandamine moodulite rakenduskavades on harva jõudnud komisjonide järeldustesse – vaid ühel juhul tugevusena ja mõnel juhul parendusvaldkonnana. Rakenduskavade sidusus vajab tõenäoliselt komisjonide suuremat tähelepanu.

Õppekavaarendus

Peaaegu kõikide kooli õppekavarühmade puhul on tugevusena märgitud, et õppekavade arendamine on eesmärgistatud ja süsteemne ning lähtub kooli arengukavas seatud eesmärkidest. Õppekavaarendus arvestab tööturu vajaduste ja regionaalse eripäraga, nt väikelaevaehituses vajalike erialade õpetamine Kuressaare Ametikoolis. Sellele aitab kaasa koostöö tööandjatega õppekavade arendamisel. Mitmel puhul on komisjon ära märkinud häid tulemusi andnud koostöö erialaliitudega, nt Haapsalu Kutsehariduskeskuse koostöö Eesti Katuse- ja Fassaadimeistrite Liiduga katuste ehitusega seotud õppekavade arendamisel.

Ehituse valdkonnas tõid hindamiskomisjonid esile, et ehituserialadel õpetatakse suuresti ehitusviimistlust, puudus on aga nt ehituspuuseppadest ning hoone tehnosüsteemide ehitajatest. Komisjonid soovivad mitmekesistada ehitusala õppekavade valikut erialadega, mille töötajatest on tööturul puudus.

Õppekavade arendamisse on kaasatud kõik õppekaval õpetavad õpetajad ja arendust tehakse koostöös. Õpetajatel on valmisolek ja kompetents välja töötada uusi tööturu nõudlusele ja õppijate vajadusele vastavaid õppekavasid. Välja on toodud ka arendustöö eestvedaja ja/või koordineerija, nt õppekavahoidja või erialakoordinaatori roll.

Õppekavaarendus lähtub õppijate vajadustest. Õppijaskond on muutumises – tõusnud on täiskasvanud, sh erialasel tööl töötavate õppijate osakaal. Koolid on teadvustatud vajadust töötada välja lühikesi õppekavu erinevatele tasemetele ning pakkuda töökohapõhist õpet. Tugevusena on välja toodud seda, kui töökohapõhine õpe on hästi rakendunud ja osutunud eriala õpetamiseks sobivaks (Võrumaa Kutsehariduskeskuse koduteeninduse õppekavarühmas ja Hiiumaa Ametikooli materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit) õppekavarühmas), aga ka seda, kui kool on alustanud vastavate arendustegevuste või nende planeerimisega (nt Tartu Kutsehariduskeskuse isikuteeninduse õppesuuna õppekavarühmades). Võrumaa KHK koduteeninduse õppekavarühma puhastusteeninduse õppekavadel on töökohapõhine õpe hästi rakendunud, kuid komisjon tunneb tulevikku vaadates muret, et piirkonna koolitusturg ei ole suur. Siinkohal on hea näide võtta Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolist, kus töökohapõhine õpe reisimise, turismi ja vaba aja veetmise õppekavarühmas toimub väljaspool kooli regiooni. Programmis „Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine“ (PRÕM) toimub laienemine ja avatakse turismikorralduses töökohapõhise õppe grupp Ida-Virumaal.

Paljud õppekavarühmad pakuvad **täienduskoolitusena** laias valikus osapoolte soove arvestavaid koolitusi, nt Haapsalu Kutsehariduskeskuse ehituse ja tsiviilrajatiste, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli majutamise ja koduteeninduse, toiduainete töötlemise, reisimise, turismi ja vaba aja veetmise, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse majutamise ja koduteeninduse, toiduainete töötlemise, juuksuritöö ja iluteeninduse õppekavarühmas. Sageli on täienduskoolituste pakkumine hinnataval perioodil jõudsasti kasvanud. Ka täienduskoolituse õppekavade loomisel arvestatakse õppijate sihtrühmade, tööturu ja regiooni vajadustega. Enamasti on lõpetajate protsent kõrge, mis näitab, et koolitused on kvaliteetsed ja nende pakkumine on jõudnud sihtgrupini. Täienduskoolituste kaudu on loodud võimalused osalemiseks elukestvas õppes neile, kes töötavad koolis õpetatavatel erialadel ja muidugi ka neile, kes soovivad ümberõpet.

Vaid mõnel juhul leidis komisjon, et täienduskoolituste pakkumise potentsiaali õppekavarühmades ei ole täiel määral ära kasutatud. Neil juhtudel soovitas komisjon laiendada täienduskoolituste valikut, kaaluda täienduskoolituste läbiviimist väljaspool kooli ja kaasata väliseid partnereid.

Moodulite rakenduskavad

Õppekavade rakenduskavades puudus mõnikord konstruktiivne sidusus, hindamine ei olnud alati väljundipõhine; ühel juhul ei olnud koostatud õppevormi spetsiifikat arvestavat rakenduskava. Siiski on ka positiivne näide: Kuressaare Ametikooli hindamiskomisjon on tunnustust väärivana esile toonud, et hinnatud õppekavarühmades on õppe kavandamises, nii õppe- ja hindamismetoodika osas kui ka lõimimises, toimunud väga suur areng. Muudatused toetavad **nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist** ning võimaldavad toetada õpilaste võtmepädevuste arengut.

Õppimine ja õpetamine

Kriteeriumid

1. Õppijate erialavalik on toetatud.
2. Õpikeskkond, sh materjalid, vahendid ja tehnika toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.
3. Õppekorraldus, sh praktilise töö ja praktikakorraldus lähtub õppijate ja õppevormide eripärast ja toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.
4. Õppesisu, -metoodika ja hindamine, sh praktilisel tööl ja praktilal lähtub õpiväljunditest.
5. Õppijate toetamiseks on loodud tugiteenused ja need on õppijale kättesaadavad.

Õppimise ja õpetamise valdkonna peamised tugevused on seotud õppijate toetamisega ja õpikeskkonnaga. Neid on tugevusena välja toonud umbes üks kolmandik komisjonidest. Tugisüsteemide käsitlemisel saab üha rohkem tähelepanu hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste toetamine, mille kohta on ka järgimist väärivaid häid näiteid. Eesti kutsekoolide hea õpikeskkond, mis toetab õpiväljundite saavutamist, on endiselt tugevusena esil. Enamik hindamisi tõi murekohana välja praktika korralduse ja läbiviimise, sarnaselt varasemate akrediteerimistega. Parendusvaldkond on endiselt ka kogunud andmete analüüsimine ja kasutamine parendustegevusteks.

Õppijate toetamine

Õppijate toetamine on süsteemne ja toimub õpetajate ja tugispetsialistide koostöös. See hõlmab ka haridusliku erivajadusega (HEV) õpilasi ning on tõhus, aidates vähendada väljalangemist. Koolide aruannetes tõdetakse, et HEV õpilaste osakaal

kasvab ja komisjonid on õppijate toetamise all alati välja toonud ka HEV õpilastega tehtava töö. Komisjonid on tunnustanud koole, kes probleemiga tegelevad, arendades või juba pakkudes HEV õpilastele sobivaid õppekavasid, nt Järvamaa Kutsehariduskeskuse isikuteeninduse õppesuunas ja Kuressaare Ametikooli ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas. Pärnumaa ja Võrumaa kutsehariduskeskused on algatanud **koostöö üldhariduskoolidega** hariduslike erivajadustega õpilaste puhul.

Esiletõstmist väärivad Võrumaa Kutsehariduskeskuse ja Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli kogemused. HEV õpilaste koolitusmudel Võrumaa KHK Urvaste õppekohas on tulemuslik, nt HEV õpilased koduteeninduse õppekavarühma puhastusteenindaja abilise õppekaval osalevad edukalt kutsevõistlustel, kutseeksamile suunatud õpilased sooritavad eksami. Teise taseme õppekavade lõpetajad töötavad kas avatud tööturul, kaitstud töökeskustes või õpivad edasi. Urvaste õpetajad koostavad ja rakendavad individuaalseid üleminekuplaane nii õpilaste kooli sisseelamisel kui töömaailma suundumisel. See kogemus on väärt tutvustamist teistele kutseõppeasutustele. Kaaluda võiks Võrumaa KHK-st erivajadustega õpilaste õpingute piirkondliku metoodikakeskuse arendamist.

Teine näide edukast tööst HEV õpilastega on pärit Vana-Vigala TTK-st. Kool on loonud keskkonna, kus õpilaste erisused on normaalsus. Õpilaste ja õpetajate vahel valitseb usaldus ning tugisüsteem toetab iga õpilase individuaalsust. Õpilaste toetamine jätkub ka pärast kooli lõpetamist. Töehõive ja järelõppe keskus toetab intellektipuudega õpilasi töö- ja elukoha leidmisel paari aasta jooksul pärast kutseõppe lõpetamist. Komisjoni hinnangul on koolilt selles vallas palju õppida.

Õpikeskkond

Koolidel on õppetöök kasutusel kaasaegsed õppekompleksid ja väga heal tasemel materiaal-tehniline baas, mis võimaldab edukalt pakkuda nii taseme- kui täiendusõpet. Näiteks Kehtna Kutsehariduskeskuse majutamise ja toitlustamise õppekavarühmal on töömaailma vajadusi arvestav, kaasaegne ning praktiliseks õppetöök sobiv tipprestorani köögile sarnane õpikeskkond. Materiaal-tehnilise baasi uuendamine on eesmärgipärane, ressursikasutus mõistlik, nt Luua Metsanduskoolis toimib erialade vahel õppevahendite ristikasutus.

Ehitusvaldkonnas on komisjonid välja toonud, et koostöösuhe ehitusmaterjalide tarnijate ja tootjatega toimib, nad sponsoreerivad õppetööd materjalidega ja pakuvad uute toodete koolitusi.

Õppetöö toimumist väljaspool kooli autentsetes töösituatsioonides ja koostöös ettevõtetega on komisjonid esile toonud mitmes õppekavarühmas.

Koolid peavad oluliseks keskkonnahoiu ja säästva arengu põhimõtete järgimist. Tööohutus ja keskkonnahoid on lõimitud õppetöösse, kool kujundab õpilastes

vastutustundlikku suhtumist endasse ja keskkonda. Peale turvalise füüsilise keskkonna on koolid loonud ka toetava ja turvalise vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna, mis on tugevustena välja toodud nt Pärnumaa KHK, Kuressaare AK ja Järvamaa KHK puhul.

Õppesisu, -metoodika ja hindamine

Tugevusena on õppesisu, -metoodika ja hindamine märgitud vaid kolme korral – Tartu KHK isikuteeninduse õppesuuna, Kuressaare AK isikuteeninduse õppesuuna ja Luua Metsanduskooli õppekavarühmade hindamisel. Tugevus on seotud muutuva õpikäsituse rakendamisega. Õppe- ja hindamismeetodid on nendes koolides nüüdisaegsed ja mitmekesised ning lähtuvad õppijate eripärast. Õpetajate koostööna valminud praktilised ja elulähedased ülesanded on kasutusel nii õppetöös kui ka hindamises, sh mooduliüleste hindamisülesannetena ning moodulite kooshindamisel. Hindamisel rakendatakse erinevaid hindamisviise, sh enesehindamist. Võtmepädevuste arendamiseks kasutatakse mitmekesiseid metoodilisi lahendusi ja kompleksülesandeid nii õppimisel kui ka hindamisel.

Praktikakorraldus ja läbiviimine

Praktikakorraldus ja praktika läbiviimine on parendusvaldkonnana välja toodud peaaegu kahel kolmandikul hindamistest, olles seega endiselt **kõige sagedasem parendusvaldkond**. Praktikakorralduses on puudus süstemaatilisest koostööst koolide ja ettevõtete vahel. Mitte alati ei tea praktikakoha juhendajad, mis on praktika eesmärgid ning mis õpiväljundid peab õppija praktiliselt saavutama. Vähe sellest, ka kõik õppijad pole teadvustanud oodatavaid praktika õpiväljundeid. Praktikapäevikud ja enesehinnangud on sageli pealiskaudsed ega toeta õppimist.

Komisjonid soovivad selgitada õppijatele nende individuaalse praktikakava koostamise kaudu praktika eesmärgi ja õpiväljundeid ning praktikadokumentide täitmisel pöörata rohkem tähelepanu sisule.

Probleemiks on, et praktikakoha juhendajad osalevad harva kooli korraldatud juhendamiskoolitustel, samuti ei ole need koolitused alati eesmärgipärased ega anna piisavalt selget pilti praktika eesmärkidest, õpiväljunditest ja nende hindamisest. **Praktikajuhendajad vajavad sageli tuge juhendamise metoodikas**. Komisjonid soovivad olla praktikajuhendajate koolitamise aja ja vormi suhtes paindlikud.

Kõiki praktikakohti, sh töökohapõhise õppe praktikakohti, kutseõpetajad praktika kestel ei külasta. Komisjonid soovivad tungivalte seda teha, et õppija edenemist seirata ja operatiivselt probleeme lahendada.

Mõnikord ei ole õppekavarühmade rakendatud kõiki nõutud praktikadokumente, nt ei ole õppijatele koostatud individuaalset praktikakava või ei ole ettevõtte

praktikajuhendajad nendega kursis. Samuti ei ole ettevõtte praktikajuhendajad alati teadlikud võimalusest jälgida praktikapäevikut internetis.

Siiski on viiel korral praktikakorraldust ja läbiviimist märgitud positiivses kontekstis. Näiteks Luua Metsanduskooli ja praktikaettevõtete vahel on hea koostöö. Mitmepoolsel tagasisidel põhinev praktika hindamine annab hinnangu eesmärkide saavutamisele ja aitab seada järgmisi eesmärke. Kuressaare Ametikoolis tehakse järjepidevalt tõhusat tööd praktikakohtadega välisriikides. Õpilasi toetatakse enne välispraktikale minekut ja praktika ajal. Praktikakohtade valik on lai ja koostöö praktikakohtadega hästi organiseeritud. Võrumaa KHK-s püstitatakse individuaalsed praktika eesmärgid õpilase ja õpetaja koostöös ning õpilane saab ise vastavalt oma eesmärkidele ja tulevikuplaanidele valida praktikakoha.

Õppe tulemuslikkuse analüüs ja kasutamine parendamiseks

Õppimise ja õpetamise valdkonna all käsitlevad komisjonid ka peamisi õppe tulemuslikkuse näitajate trende ning analüüsivad nende vastavust eesmärkidele. Tagasiside kogumine ja eriti selle tulemuste analüüs ning kasutamine konkreetseteks parendustegevusteks oli kitsaskoht kogu akrediteerimisprotsessi vältel ja on seda jätkuvalt. Ka nüüd leiavad komisjonid, et õppeprotsessi efektiivsuse hindamise süsteem vajab korrastamist. **Andmeid rahulolu ja õppetöö tulemuste kohta küll kogutakse, kuid mitte piisavalt süsteemselt. Puudu on võrdlusest arengukava eesmärkidega ja teiste kutseõppeasutustega.** Sageli ei ole võimalik andmeid eristada õppekavarühmade kaupa. Mõnikord koguvad õpetajad õppijatelt tagasisidet õppesisu, -meetodite ja hindamise kohta põhiliselt või ainult suuliselt vestluste käigus. Komisjonid soovivad koguda ka kirjalikku anonüümset tagasisidet ja kasutada läbipaistvamalt selle tulemusi parendustegevustes.

Õpetajad

Kriteeriumid

1. Õppekavadel on vajaliku kvalifikatsiooniga õpetajad, sh praktikud ja pädevad praktikajuhendajad; õpetajatöö maht ja ametikohad on planeeritud.
2. Õpetajate kutse-, eri- ja ametialane areng lähtub õppekavadest, õppijate vajadustest ja osapoolte tagasisidest ning eneseanalüüsist.

Peaaegu kõikides hindamisaruannetes on peamiste tugevuste all nimetatud motiveeritud, pühendunud ja kvalifitseeritud õpetajad. Seevastu õpetajate professionaalne areng ei ole alati nii süsteemne ja eesmärgistatud kui peaks.

Pädevad õpetajad

Koolides on motiveeritud, pühendunud ja nõutava kvalifikatsiooniga õpetajad, kes on enamasti pikaajalise erialase ja pedagoogilise kogemusega. Õpetajatel on sageli nii erialane kui ka kutseõpetaja kvalifikatsioon; nad väärtustavad oma tööd ja oma kooli ning töötavad tulemuslikult ühtse meeskonnana. Õppetöösse on kaasatud praktikud, mis võimaldab arvestada õppetöös töömaailma vajadustega ja järgida valdkonna trende. Mitmel juhul on need praktikud kooli vilistlased, nt Tallinna Teeninduskooli majutamise ja toitlustamise õppekavarühmas. Õpetajad ja erialaspetsialistid teevad koostööd õppematerjalide ja õpiobjektide loomisel ning õppetöö läbiviimisel. Alustavat õpetajat toetatakse, et sisse elamist hõlbustada. Sageli on talle mentoriks kogemustega kolleeg, nt on see nii Tartu ja Võrumaa kutsehariduskeskustes.

Kutse-, eri-ja ametialane areng

Õpetajad osalevad aktiivselt täienduskoolitustel ja stažeerivad Eesti ja välismaistes ettevõtetes, osalevad Eesti ja rahvusvahelistes projektides ning võrgustikes ja hoiavad end kursis muutustega nii ettevõtlus- kui haridusmaastikul. Kooli juhtkond soosib ja toetab õpetajate professionaalset arengut. Õpetajate rahulolu avatud juhtimise ja professionaalse arengu võimalustega on kõrge mitmes koolis, nt Kuressaare AK-s, Tallinna Teeninduskoolis, Tartu KHK-s ja Kehtna KHK-s

Siiski leidis komisjon ainult kahe kooli, Tallinna Teeninduskooli ja Luua Metsanduskooli puhul, et personaliarendus on süsteemne, analüüsides tulenev, eesmärgistatud ja parendustele orienteeritud. Nende koolide õpetajad rakendavad õpitut õppetöös ja jagavad teadmisi ning kogemusi kolleegidega.

Üldiselt on pigem nii, et õpetajate koolitusplaanide koostamisel on arvestatud peamiselt õpetajate soove ja õppekavarühma vajadustest tulenev eesmärk ei ole alati fookuses. Koolitustelt ja stažeerimistelt saadud kogemusi jagavad õpetajad vähe ja süsteemitult. Koolituste mõjusust kas ei hinnata või hinnatakse ainult kvantitatiivselt. Komisjonid soovivad analüüsida omandatu rakendamist õppetöös ning kogemusi süsteemselt jagada.

Kokkuvõte

Järgnevas tabelis on esitatud peamised tugevused ja parendusvaldkonnad, mis iseloomustavad kutseõpet läbiviivates õppeasutustes toimuvat õppeprotsessi 2019. aasta hindamistulemuste põhjal.

Tabel 2. Kokkuvõtte tugevustest ja kitsaskohtadest hinnatud õppekavarühmades

Tugevused	Kitsaskohad
Õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne, juhitud; arvestab õppijate ja tööturu vajadustega.	Praktikakorralduses on puudus süstemaatilise koostööst kooli, õppija ja ettevõtete vahel.
Õpikeskkond toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.	Andmete kogumine õppe tulemuslikkuse ja rahulolu kohta ei ole süsteemne, andmeid ei analüüsita ega kasutata parendustegevusteks.
Õppijate, sh HEV õpilaste toetamine on süsteemne, toimub õpetajate ja tugispetsialistide koostöös ning on tõhus.	Õpetajate täienduskoolitustel osalemine ei ole eesmärgipärane, omandatu jagamine on süsteemitu.
Õpetajad on motiveeritud, pühendunud, kvalifitseeritud.	

Hindamiskomisjonide sõnumid kutsehariduse osapooltele

Lisaks ettepanekutele, mis on koolile aluseks parendustegevuste kavandamisel, oli komisjonidel sõnumeid ka teistele kutsehariduse osapooltele – erialaliitudele, kutsestandardite arendajatele ning haridus- ja teadusministeeriumile. Need sõnumid tulenesid peamiselt vestlustest kutseõpetajatega, praktikajuhendajatega ettevõtetes ja valdkonna tööandjate esindajatega. Kutsehariduse hindamisnõukogu tõi olulisemad sõnumid välja oma hindamisotsustes ning EKKA on need edastanud vastavatele osapooltele.

Majutamise ja toitlustamise õppekavarühma hindamiskomisjon pööras aruandes tähelepanu, et koka eriala kutseeksami sisu on vananenud ning vajaks kriitiliselt üle vaatamist ja muutmist. Hindamisnõukogu soovitas **koka eriala kutseeksamite korraldajatel ajakohastada kutseeksami sisu.**

Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühma hindamiskomisjonid on aruannetes toonud mitmeid soovitusi nii kutsestandardite arendajatele, Eesti Ehitusettevõtjate Liidule kui ka haridus- ja teadusministeeriumi kutsehariduse osakonnale. Komisjonid toovad esile vestlustes kutseõpetajate ja tööandjatega kõlama jäänud vajaduse luua ehitusvaldkonnas ka **madalama tasemega kutsestandardid.** Selle alusel saaksid

koolid koostada madalama tasemega või osaoskuste õppekavasid haridusliku erivajadusega noortele või neile, kes ei õpi ega tööta, et aidata neil siseneda madalamatel kutsetasemetel tööellu.

Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühma hindamiskomisjonide liikmed-tööandjate esindajad soovivad luua Kesk-Eestisse **üldehituse polügoon**. Arvestades Eesti väiksust ja seda, et ükski ehituserialasid õpetav kool ei suuda rajada ainult endale tööpolügooni, kus ehitusobjekti tingimustes töötaks kraana ja oleks võimalik sooritada reaalseid montaažitöid, võimaldaks polügooni kasutamine kõikidel kivi- ja betoonehituse, ehituspuusepa jt erialade õpilastel saada praktilisi kogemusi tšestetöödel, montaažitöödel ning samal ajal ka tööohutuse vallas.

Tööandjate hinnangul on ehitusvaldkonna erialade teavitustöö vähene ja **ehituserialasid tuleks jõulisemalt propageerida**. Koolid, valdkonna ettevõtted ja ehitusettevõtjate liit peaksid tegema rohkem koostööd oskus- ja meistertöölise kutse väärtustamisel, et tõsta kutsetunnistusega töötajate ja spetsialistide olemasolu ehitusettevõtetes.

Täienduskoolituse kursuste puhul on mitmeid kordi tõstatunud **vastuolu tõukefondide reeglite ja ülejäänud seadusandluse vahel**. Väljundipõhise lähenemisviisi korral ei tohiks täienduskoolituse tulemuslikkuse/väljundi hindamisel aluseks võtta koolitustundides osalemise määra. Täienduskoolituse standard sätestab nõude, et tunnistus väljastatakse isikule juhul, kui koolituse käigus hinnati õpiväljundite saavutatust ja isik saavutas kõik õppekava lõpetamiseks nõutud õpiväljundid. Riikliku koolitustellimuse raames Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste arendamine“ vahenditest koolituse läbimise mahunõue aga on, et tunnistuste väljastamiseks peab õppija osalema koolitusel vähemalt 70%. Sellises olukorras peavad koolid täitma vastuolulisi reegleid.

Mitmete õppekavarühmade hindamiskomisjonid toovad välja, et kui koolidel oleks võimalik õppija **hariduslik või tervislik erivajadus saada teada juba sisseastumisel**, aitaks see ära hoida sobimatu eriala valikut ja lihtsustaks oluliselt tööd HEV õpilastega.

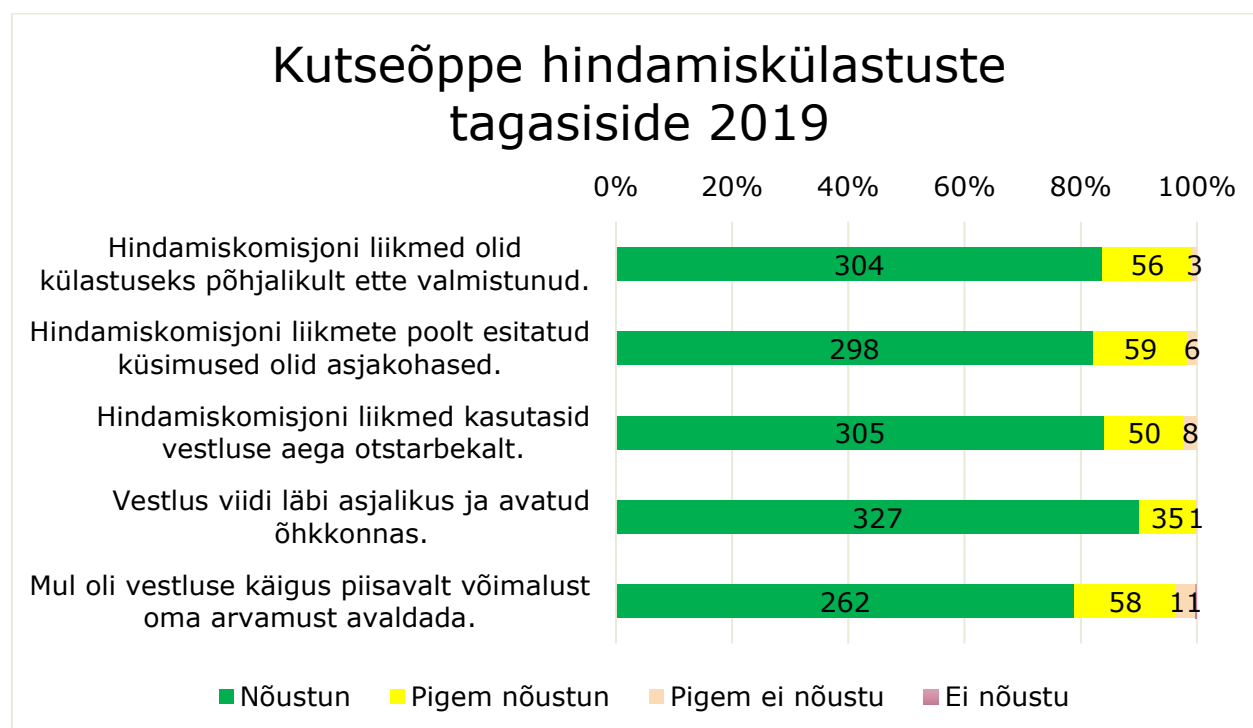
Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli õppekavarühmi hinnanud komisjonid tõdeavad, et **kooli peahoone vajab renoveerimist**, sh on koduteeninduse õppeklass amortiseerunud, ehituserialade praktilise töö ruumid vajavad remonti ja varustus kaasajastamist. Mööblirestauraatori õppekava täitmiseks ei ole sobivaid ruume ja vahendeid, eriala vajab materiaal-tehnilist tuge. Komisjonide hinnangul kahjustab peahoone ja nimetatud õppeklasside praegune seisund kooli mainet ja töötab vastu kooli pedagoogilise meeskonna püüdlustele pakkuda õpilastele kvaliteetse kutseõppe

võimalusi. Komisjonid soovivad Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli nõunike kogul leida koostöös pidaja ja teiste huvipooltega võimalusi kooli peahoone, sh õppeklasside remondiks.

Osapoolte tagasiside kvaliteedihindamise protsessile

Koolide tagasiside hindamiskülastustele

EKKA küsib hindamiskülastusele tagasisidet vestlustel osalejatelt elektroonilises keskkonnas kohe pärast külastust, enne hindamisaruande kooli saatmist, et vastused ei oleks hinnangutest mõjutatud. Hindamiskomisjonide tööle andis tagasisidet üle 360 vestlustel osaleja – õpilaste esindajad, kutseõpetajad, tugispetsialistid, koolijuhid ja praktikajuhendajad ettevõtetes. Tagasiside kokkuvõttest nähtub, et vestlustel osalenud on komisjoni tööga hindamiskülastusel valdavalt rahul.

Joonis 2. Koolide tagasiside hindamiskülastustele 2019

Tagasiside andjatest 90% kinnitab, et komisjon kujundas vestlusel asjaliku ja avatud õhkkonna, paljud on lisanud selle vastuse juurde tunnustava kommentaari, näiteks:

„Hindamiskomisjoni liikmed kujundasid asjaliku ja sõbraliku keskkonna. Lisaks oli positiivne, et tegu oli valdkonda tundvate pädevate küsitlejatega.“ Või kutseõpetaja kommentaar: *„Hindamiskomisjon oli väga professionaalne, avatud, sõbralik ja tõine. Just sellised nagu minu isiklikus ettekujutuses hindajad olema peavad.“*

Rahul oldi komisjoni ettevalmistustööga, mis peegeldus kooli esindajatele vestlustel. On mitmeid kommentaare, kus vastajad tõdevad, et komisjon tundis detailideni õppekavarühma eneseanalüüsi aruannet: *„Küsimustest oli selgelt arusaadav, et komisjoni liikmed olid väga hästi tuttavad kooli aruandega ja valdkonna spetsiifikaga.“*, *„Väga põhjalikult olid inimesed end kurssi viinud, mida näitas ka lisaküsimuste ja materjalide küsimine.“* Komisjonid olid enamasti täpsed kokkulepitud ajakavast kinnipidamisel: *„Väga positiivseks pean täpset ajakasutust.“*

Kitsaskohana tuleb esile, kui ühe-kahepäevase külastuse kava oli liialt tihe ning seetõttu ei jäänud komisjonil piisavalt aega igas vestlusgrupis osalejate ära kuulamiseks ega dialoogiks: *„Õhkkond oli meeldiv, vestlus ladus ja asjalik. Aega vähe nagu ikka.“*, *„Kahjuks oma vestluse ajal ei olnud võimalik tuua välja probleeme, mida mina kui uus õpetaja näen.“*

EKKA suunab komisjone järjestikuste intervjuude asemel plaanima rohkem praktilise õppetöö vaatlusi ja selle põhjal vestlusi, et kooli esindajad saaksid võimaluse komisjoniga sisulisemalt arutada õnnestumisi ja probleeme. Palume ka koolidel aktiivselt panustada külastuskava kujundamisse, et see vastaks nende ootustele ja võimalustele.

EKKA-le on väga väärtuslikud tagasisides antud kommentaarid, et tuua häid näiteid ning leida koos koolide ja komisjonidega lahendusi probleemkohtadele. Nii saame parendada kogu hindamisprotsessi. Sügisel toimunud külastuste tagasisidest on näha, et komisjonid olid EKKA soovitusi silmas pidanud: *„Vestlused toimusid avatud aruteludena ning komisjoni liikmed näitasid üles huvi koolis toimuva kohta.“*, *„Hindamiskomisjoni liikmed olid omavahel kokku leppinud, kes mida küsib, et ei tekiks korduvaid küsimusi.“*, *„Arutelu oli huvitav.“*, *„Tekkis asjalik vestlus, anti asjakohaseid näpunäiteid“*.

Hea meel on tõdeda, et Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse hindamiskomisjon tuli väga hästi toime keeruka külastusega, kus vestlused toimusid kõigis kooli õppekohtades kolmes linnas. Kool kirjutas tagasisides: *„Komisjon oli vapper, viia läbi hindamine koolis, kus protsessid on olnud pidevas muutuses, teha seda kolmes õppekohas ja kolmes linnas, ei olnud kindlasti kerge.“*

Peamised kitsaskohad, millele komisjonidel tuleb järgnevatel kvaliteedihindamistel tähelepanu pöörata, on:

- Kutseõpetajad tunnetavad, et vestluse napp aeg ei võimalda avada probleeme õpetaja vaates. Komisjonidel on vaja kavandada veelgi enam aega sisuliseks aruteluks peale praktilise töö vaatlust.
- Sageli jäävad kutseõpetajatele või praktikajuhendajatele mõeldud küsimused üldiseks, ei arvestata konkreetset vastutusvaldkonda või spetsiifikat. Vestlusgrupe on vajalik täpsemalt fookuseerida – „*kõik ei pea teadma kõike*“, vastutusvaldkonnad ja töökorraldus on kooliti erinevad.

EKKA ootuse komisjonide tööle saab kokku võtta ühe kooli juhtkonna liikme kommentaari näitel: „[...] *Väga kompetentsed inimesed, eelarvamusteta, tegelesidki konkreetse kvaliteedihindamisega. Andsid häid ja asjakohaseid soovitusi, tegid ettepanekuid, mitte ei toonud ettepanekuid välja kui kooli puudusi. Igale asjale saab läheneda kahtemoodi – kui nõutud asi on tegelikult koolis tehtud ja tänasel päeval toimib täpselt nii, nagu hetkel tehakse, aga väljast poolt tulnu arvab, et võiks teha teistmoodi, siis on see ettepanek parenduseks, mitte puudujääk. Ja seda komisjon ka tegi – andis häid ettepanekuid ja mõtteid asjadele teisest küljest läheneda. **Loodan siiralt, et sellised komisjonid hindavad ka edaspidi meie kvaliteeti.***“.

Hindamiseksperptide tagasiside kvaliteedihindamise protsessile

Iga hindamisperioodi lõpus küsib EKKA ka hindamiskomisjonide liikmetelt tagasisidet. Uurime, kui võrd asjakohane ja piisav oli hindamisele eelnev koolitus ning EKKA tugi hindamise kestel; kas hindamiskriteeriumid ja -juhised on arusaadavad ning komisjonide koosseis ja töökorraldus sobiv.

EKKA tuge hindamisprotsessis on pidanud tõhusaks üle 90% vastanutest.

Valdavalt olid hindamiseksperdid koolitusega rahul. Kommentaaridena lisati, et „... *hindamises oli palju muudatusi ja nendega tutvumine aitas kaasa nii hindamisele koolis kui ka aruande kirjutamisele.*“. Esmakordsed hindajad peavad koolitusseminari väga vajalikuks, samas tuuakse välja, et koolitus võiks olla veelgi põhjalikum. Kommentaarina on toodud ka, et kuna seminari ja külastuse vahele jäi pikk vahe, siis paljud seminaris rõhutatud asjad olid külastuseks meelest läinud.

Mitu uut hindamiseksperdi on märkinud, et parim praktika on siiski reaalne hindamine. Ka kogemustega eksperdid tõdevad, et iga hindamine on unikaalne ning kõiki aspekte pole võimalik ette näha.

Valdavalt kinnitati, et komisjonis olid asja- ja kohusetundlikud inimesed. Siiski on ka märkusi, et kõigil liikmetel ei olnud selget arusaama töömahust ja kohustustest, mistõttu mõne liikme panus jäi väheseks. Tulevaste ekspertide valikul ja koolitustel rõhutab EKKA iga liikme panuse olulisust ja kohustusi veelgi selgemalt. Peame järgnevate komisjonide moodustamisel silmas senist tagasisidet eksperdi tööpanusele. Samuti oleme täpsustanud komisjoniliikme tööülesandeid ja rolli ning määranud igale komisjonile toeks koordinaatori EKKA-st, kes vajadusel juhendab ja tuletab meelde koolitusseminaril õpitut.

Hindamiskspertide tagasiside põhjal täpsustasime hindamisvormis juhiseid komisjonile, nt tugevuste, parendusvaldkondade ja arenguvõimaluste sõnastamiseks. Hindamisvormid vaatab EKKA üle enne igat hindamisaastat. Paljud kutseõppe eksperdid on aastate jooksul olnud nii hinnatava kui ka hindaja rollis, mis kindlasti toetab eneseanalüüsi koostamist ja külastuse kavandamist oma koolis. Kogenud kutseõpetajad on hindajate ridadesse jätkuvalt väga oodatud!

Kokkuvõte koolide tagasisidest kvaliteedihindamise protsessile

Külastusjärgsele tagasisidele lisaks korraldas EKKA 2019. aasta augustis aruteluseminarid esimeses hindamisperioodis osalenud koolides. Nende kohtumiste eesmärk oli arutleda koolide esindajatega uue hindamissüsteemi tugevuste ja probleemkohtade üle koolide vaates. Saime tagasisidet, mis tuge vajavad koolid eneseanalüüsi koostamisel ning kuivõrd asjakohased on hindamisaruandes sisalduvad parendusettepanekuid ja soovitused. Kevadisel hindamisperioodil osales kokku kaheksa kooli, külastasime neist nelja ja kahe kooliga toimus arutelu virtuaalselt.

Koolide esindajad olid arvamusel, et hindamisvaldkonnad ja -kriteeriumid on üldiselt koolide jaoks olulised ja arusaadavad, neid jälgitakse ka sisehindamises. Mõnel juhul on kriteeriumi sõnastust või mõnda selle aspekti keeruline üheselt mõista – mida näiteks mõista sotsiaalse õpikeskkonna all? Tõdeti, et üleminek uuele süsteemile vajab aega, kuna kooli sisehindamine tuleb kohandada kvaliteedihindamisega. EKKA korraldab jätkuvalt praktilisi seminare eneseanalüüsi koostamise toetamiseks ja hindamiskriteeriumite aspektide ühiseks mõtestamiseks. Koolid peavad neid seminare väga kasulikuks, sest on võimalus arutada teise kooli kolleegidega ja saada ühtsed sõnumid. EKKA peaks veelgi paindlikumalt jätma koolile otsuse hindamisühikute, mitme õppekavarühma ühte või erinevatesse eneseanalüüsidesse sidumisel. Koolid on tagasisidestanud, et sageli ei ole õppesuund määrav, vaid pigem kooli struktuur või eripära. Ka on öeldud, et lõpliku hindamisaruande ja

hindamisotsuse saamise tähtaeg on liiga pikk, et kasutada komisjoni soovitusi operatiivselt uue õppeaasta algul – näiteks eneseanalüüsi esitamise tähtaeg oli aprilli alguses, hindamisotsus tuleb aga septembris.

Koolid tunnistavad, et põhiline vastutus kvaliteedi hindamisel lasub juhtõpetajatel. Väljakutse on, kuidas kaasata enesehindamise protsessi enam õpetajaid. Tihti napib õpetajatel ka analüüsioskust ja järjepidevust. Siinkohal kulub marjaks hindamiseksperdi kogemusega õpetaja või juhtõpetaja abi.

Kõlama jäi koolide sõnum, et **väga vajalik oleks erinevate hindamiste, tsentraalsete tagasisideküsitluste, tegevusnäitajate kogumise ja analüüsimeetodite ühtlustamine, vältimaks dubleerivaid hindamisi ja aruandlusi. Koolid tegid ettepaneku, et kvaliteedihindamise eneseanalüüs võiks olla sidus iga-aastaste arengukava tegevusaruannetega.** EKKA on selle ettepaneku viinud haridus- ja teadusministeeriumi kutsehariduse osakonna töötajateni, et leida koostöös võimalusi, kuidas erinevaid hindamisi paremini sidustada ja hindamiskoormust koolide jaoks optimeerida.

2020+

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedihindamine jätkub järgnevatel aastatel koolidega kooskõlastatud ajakavade alusel. Hindamiste pikaajaline kava ja aastate kavad hindamisperiodide ja osalevate koolide õppekavarühmade lõikes on kättesaadavad EKKA kodulehel <http://ekka.archimedes.ee/kutseoppe-kvaliteedi-hindamine/>. Aastad 2020–2022 on koolidele suure hindamismahuga, mil igaks aastaks on kavandatud koolides 40–63 õppekavarühma kvaliteedihindamine. Suurtel kutsehariduskeskustel tuleb järgnevatel aastatel hinnata ühel poolaastal keskmiselt neli kuni viis tähtajatu õppeõigusega õppekavarühma. Kordushindamised viib EKKA läbi vastavalt õppeõiguse tähtaja kehtivusele.